

Militära styrkeförhållanden och hotbild

Anförande på Folk och Fred 2021-01-10, Lars Drake

Hur ska man analysera militära hot mot ett land som Sverige?

Det är ju alltid svårt att förutsäga vad framtiden kan bjuda på. Om vi jämför med en annan tid med militär upprustning, 30-talet, ser vi hur svårt det var att förutse vilka som skulle samverka i de avgörande militära striderna på 40-talet. Före andra världskriget försökte Sovjetunionen få till en front mot Nazityskland tillsammans med England och Frankrike. Det föll inte i god jord. USA var då på långt avstånd från konflikterna i Europa. När Tyskland angripit ett flertal länder i Europa, inklusive Sovjetunionen, samarbetade de länder som inte kunde enas före kriget. De objektiva intressena var då viktigare än ideologiska motsättningar.

Idag verkar den viktigaste spänningen i Europa gå mellan Nato och Ryssland. USA:s objektiva intressen är dock långt ifrån identiska med t.ex. Tysklands och Frankrikes. Om det idag blir krig mellan USA och Ryssland där USA tagit det avgörande steget är det inte självklart hur t.ex. Tyskland kommer att ställa sig. Resten av världen kommer troligtvis att dras in. Kina kommer i så fall att ställa upp på Rysslands sida, men hur kommer andra stora länder som Indien att ställa sig? Det är inte särskilt begåvat att idag binda upp Sverige för ett ställningstagande för någongenda av de nu existerande maktblocken.

Slutsatsen bör vara att Sverige ska förbereda sig för flera olika scenarier – utöver att verka för dialog och avspänning. Vi bör undvika att låsa fast oss vid att USA/Nato är vänner och Ryssland är fiende. Då bör vi ha ett försvar som är förberett för olika tänkbara scenarier.

Hur är det då med styrkeförhållandet mellan Nato och USA som ju har en stor betydelse för vad framtiden kan bjuda på? Relativ militär styrka används som argument av båda parter i den svenska diskussionen försvarspolitik, men på olika sätt.

Militär styrka brukar beskrivas och jämföras på några olika sätt, t.ex. ekonomiskt och tekniskt/materiellt. Det förkommer flera olika ekonomiska mått i debatten, t.ex. räknat i procent av BNP, i procent av statsbudgeten eller per capita. Inget av de måtten har ett nära samband med militär styrka. De visar på en ambition eller om landet är rikt eller fattigt. Sådana mått används i propaganda som har ett politiskt snarare än ett analytiskt syfte.

Det ekonomiska mått som har ett relativt tydligt samband med militär styrka är sammanlagd ekonomisk insats för militära ändamål. Det finns dock ett problem vid jämförelser mellan länder eftersom köpkraften i länderna inte motsvaras av hur valutorna värderas på den internationella marknaden. Jämförelsen borde därför baseras på köpkraftsjusterade valutor - eller snarare en jämkning av nominell BNP och köpkraftsjusterad BNP. Sådana jämförelser visar att Ryssland satsar mindre än en femtedel av vad Natoländerna satsar.

Tekniska mått ligger närmare verkligheten än ekonomiska. Frågan är vilken utrustning ett lands militär har tillgång till, kvantitativt och kvalitativt. Huvuddelen av den utrustning olika länder har tillgång till är känd. Det svåra är att bedöma teknisk kvalitet och kompetens.

Det är möjligt att sammanställa en lista på hur många stridsvagnar, flygplan, örlogsfartyg, satelliter m.m. olika länder har. Sedan kan man med det som grund bedöma hur den samlade tekniska kapaciteten är i länderna. Problemet är hur ett jaktplan ska jämföras med t.ex. en korvett eller en stridsvagn med en attackhelikopter. Om ett land eller en allians är överlägset på de flesta områden blir det trots dessa svårigheter relativt lätt att göra en helhetsbedömning.

De som förespråkar svenskt Natomedlemskap brukar tala om kapacitet runt Östersjön. Om man tar sig en titt på militära satsningar kring Östersjön finner man att Ryssland satsar 65 miljarder

dollar på sin militär (2019) och de länder som är med i, eller har nära samarbete med, Nato och har kust vid Östersjön satsar 78 miljarder dollar. När det gäller kärnvapen som ingår i det globala spelet mellan USA och Ryssland är det naturligtvis ingen balans kring Östersjön. Om andra Natoländer i Europa inkluderas blir det ett tydligt övertag för Natosidan - enligt det ekonomiska måttet.

Om det skulle bli öppen strid mellan Ryssland och något Natoland runt Östersjön kommer hela Nato att dras in. Det är därför mer rimligt att jämföra styrkeförhållandena mellan dessa två parter än att bara se hur det ser ut runt Östersjön.

Tabell 1. Jämförelse mellan Natoländerna och Rysslands militära utrustning

Vapenslag	Nato 29	<i>Ryssland</i>	Ryssland i procent av Nato 29
Stridsvagnar	16074	15398	96
Hangarfartyg	14	1	7
Stora krigsfartyg	121	24	20
Medelstora krigsfartyg	208	61	29
Ubåtar	150	67	45
Stridsflygplan	6328	1337	21
Attackhelikoptrar	3585	677	19
Kärnvapen	7625	7700	101
- varav utplacerade	2330	1790	77
Militära satelliter	155	74	48
Militära baser utanför egna landet, USA resp. Ryssland	>700	<5	<1

Not: Huvuddelen av uppgifterna i tabellen är tagna från en artikel på Wikileaks som baseras på trovärdiga källor och avser överlag 2016. Inget som kullkastar slutsatserna har förändrats sedan dess (hela [Wikileaks artikel](#) innehåller 181 källor). Uppgifterna om kärnvapen har tagits från [SIPRI Yearbook 2016](#), en källa som sällan ifrågasätts. I kategorin Stora krigsfartyg ingår jagare och kryssare. I kategorin Medelstora krigsfartyg ingår fregatter, korvetter och amfibiefartyg (huvudsakligen landstigningsfartyg). Transportfartyg, patrullbåtar, m.m. ingår inte.

Natoländernas sammanlagda tillgång till militär och paramilitär personal är ungefär 6,3 miljoner (aktiva, reservister och paramilitära) och motsvarande för Ryssland är 3,5 miljoner. Det innebär att Nato har nästan dubbelt så många soldater och annan militär personal som Ryssland.

Slutsatsen av denna kvantitativa genomgång är att Nato har ett betydande övertag gentemot Ryssland när det gäller militär utrustning.

En grundlig kvalitativ jämförelse skulle kunna bli mycket omfattande vilket inte är möjligt nu. Här följer bara några exempel.

Faktiskt utplacerade kärnvapenstridsspetsar, dvs sådana som kan användas med kort varsel, är viktigare än antalet som ligger i lager. Det har dessutom ingen större betydelse om ett land har fem eller sex tusen kärnvapenstridsspetsar. En större del av USA:s är dessutom placerade på ubåtar som är svåra att upptäcka. Det är USA:s många militära baser runt om i världen som gör att de kan placera ut sina ubåtar långt från det egna landet utan att tappa kontakten med kommandot i USA. Alla USA:s ubåtar drivs med atomkraft, men bara två tredjedelar av de ryska. I alla andra avseenden än totalantalet kärnvapenstridsspetsar har Ryssland mindre, eller betydligt mindre, slagkraft än Nato. Ryssland har inte ett betydande övertag på något av de listade områdena.

Generellt har Nato modernare materiel, men det finns exempel på moderna mycket avancerade enheter i det ryska försvaret, t.ex. stridsvagnar, attackflygplan och mycket snabba missiler.

Natoländerna har en sammanlagd befolkning på ungefär 900 miljoner och Ryssland mindre än 150 miljoner, dvs ungefär en sjättedel.

Natos samlade BNP, som har stor betydelse för uthållighet, försörjningslinjer och nyproduktion av krigsmateriel, är 24 ggr större än Rysslands. Om BNP mäts omvandlat till köpkraft (PPP) blir det snarare 10 gånger större ekonomisk kapacitet för Nato 29 än för Ryssland.

NATO har en viss nackdel av att dess styrkor tillhör olika nationer och inte kan vara helt koordinerade. De största nationerna inom Nato har dock erfarenhet av samordning i strid under senare år. En del av den nuvarande övningsverksamheten går ut på att överbygga denna svaghet.

Av genomgången ovan framgår att såväl ekonomiska som tekniska och kvalitativa jämförelser tyder på ett övertag för Nato. Sammantaget kan det inte råda någon som helst tvekan om att Nato är betydligt starkare militärt än Ryssland.

Ryssland kan försvara sig såväl med kärnvapen som utan. En attack mot Ryssland med strider på ryskt territorium skulle bli förödande för dem som attackerar och för många andra som drabbas indirekt, men Ryssland har å andra sidan ingen som helst chans att föra ett framgångsrikt krig mot Nato utanför sitt eget territorium. I ett framtida storkrig finns bara förlorare.

Om ett angrepp mot något grannland väster om Ryssland ändå genomförs kan det bli ett ryskt övertag i början. Utan att veta hur situationen i luftrummet och på marken kring Östersjön skulle kunna utveckla sig vid konflikt då tillförsel av styrka är svårt att förutse går det ändå att konstatera att Ryssland med tiden kommer hamna i underläge. Där är jag överens med analytiker på Totalförsvarets forskningsinstitut. Frågan är "bara" hur lång tid det skulle ta.

Det finns en risk för krig om politiska ledare i USA, men knappast militära experter som vet bättre, skulle kunna få för sig att landet, med hjälp av sin större kapacitet och missilförsvarssystemet som byggts i europeiska länder, kan blockera Rysslands andraslagsförmåga och försöka slå till först. Då kan vi hälsa hem för det är med mycket stor sannolikhet fel.

Krigsrisk och militära hot handlar naturligtvis inte bara om militär kapacitet. Det avgörande är vilka intressen olika länder har. Frågan som måste besvaras är vad ledningen i ett land tror att den kan vinna på en viss militär aktivitet.

Ryssland som i den svenska debatten oftast utpekas som det främsta hotet har världens största landareal som innehåller enorma mängder av många olika typer av naturresurser. Det finns inget intresse i Ryssland av att ockupera Sverige eller något annat land för att få tillgång till naturresurser som ju de flesta krig handlar om.

Vi har under lång tid utsatts för en massiv propaganda som gått ut på att måla upp Ryssland som ett hot. Larmen om ubåtar, som påståtts vara ryska, har duggat tätt. I flera fall var det inte ens fråga om ubåtar. Konflikterna i sydöstra Europa, t.ex. i Ukraina och Georgien, har ofta använts som

bevis för att Ryssland är ett hot mot Sverige och övriga Västeuropa. Dessa konflikter grundas i att lokala majoriteter upplever sig ha hamnat på fel sida om en nationsgräns när Sovjetunionen delades upp. Hur detta har hanterats kan man ha olika uppfattning om och det borde ha gått att lösa med dialog, lokala omröstningar och kompromisser. Det har däremot inget att göra med ryskt hot mot Sverige och andra länder i Europa. Ryssland har inte hotat Sverige. Ryssland är inte intresserat av svenskt territorium utom för att ha en buffert mot Nato.

Hoten som faktiskt finns är kopplade till spänningen eller konflikten mellan USA/Nato och Ryssland.

Från Natoentusiasternas sida talas det ofta om ett ryskt hot mot tre baltiska länderna. Det är inte troligt att Ryssland är berett att starta krig med Nato över tre små länder de inte behöver. Priset Ryssland skulle få betala militärt, humanitärt, ekonomiskt och politiskt är ofantligt mycket högre än värdet, även om Nato inte skulle slå tillbaka med full kraft. Detta vet naturligtvis de politiska och militära ledningarna i Moskva om. De är varken okunniga, ointelligenta eller självmordsbenägna. Scenariot är, hur man än vrider och vänder på det ytterst osannolikt.

Observera att om Finland och Sverige har fungerande försvar och ger tydliga signaler till båda sidorna att deras motpart inte kommer att få tillgång till de två ländernas territorier kommer oron i Ryssland att Nato placerar offensiva vapen på t.ex. Gotland att minska betydligt. Sverige och Finland är, med en vettig politik, en buffert som ökar tiden för Natoflyg/missiler att slå till mot Rysslands mest tätbefolkade områden. Det skulle minska krigsriskerna och risken att vi blir ett bombmål i en militär konflikt mellan stormakterna.

Det finns inga formella försvarsallianser av betydelse i världen vid sidan om Nato. Det finns däremot länder som kan betraktas som närstående och som i viktiga avseenden upplever sig ha gemensamma intressen. Australien, Japan, Sydkorea, Israel och Nya Zeeland tenderar att hamna på samma sida som Natoländerna i internationella konflikter. Under senare år har samhörigheten mellan Ryssland och Kina ökat. Om det i en nära framtid hettar till kan man nog utgå ifrån att de två länderna och några till kommer att gå i koalition.

Om Kinas kapacitet läggs ihop med Rysslands påverkas styrkeförhållandet mellan Öst och Väst betydligt jämfört med om enbart Ryssland jämförs med Nato. Vid en sådan jämförelse bör rimligtvis Australien, Japan och Sydkorea adderas till Nato. Det blir då betydligt mindre ojämnt än när Ryssland jämförs med Nato. Vad gäller befolkning blir östsidan större pga Kinas dryga miljard invånare. När det gäller tanks hamnar Ryssland och Kina på första plats likaså avseende kärnvapen i lager, men inte för dem som är utplacerade. På alla andra områden avseende militär utrustning ligger Nato med nämnda associerade länder före trots att Kina har mer än Australien, Sydkorea och Japan tillsammans. Det gäller även militär personal vilket dock förändras om även Nordkorea läggs till Ryssland och Kina. Det är inte lätt att jämföra när det finns flera olika möjliga kombinationer av länder i olika tänkbara allianser.

Min samlade bedömning baserad på fakta och argument som presenterats i detta tal är att Natos sammanlagda militära kapacitet är betydligt större än Rysslands och att risken att Ryssland kommer att starta ett krig mot Sverige är mikroskopisk. Risken för krig beror helt på konflikten mellan USA/Nato och Ryssland.

Detta är den skriftliga versionen av mitt tal på konferensen Folk och Fred 2021.
– Lars Drake

Talet finns även publicerat på webben: <http://www.synapze.se/?link=article&key=17434>